

Wie ben je?

Arthur Millers *After the Fall*, over zijn turbulente huwelijk met Marilyn Monroe, leverde bij de première in 1964 heftige reacties op van het publiek. Toneelgroep Amsterdam toert vanaf maart met het stuk door Nederland. Schrijver/columnist Oscar Kocken bezocht een repetitie.

‘Dit stuk is nog nooit succesvol opgevoerd,’ klinkt het opgewekt door het repetitielokaal van Toneelgroep Amsterdam. Regisseur Eric de Vroedt geeft zo het startschot om ten overstaan van tientallen genodigden te beginnen aan een eerste lezing van *Na de zondeval*. ‘De meest controversiële tekst van Arthur Miller,’ zegt hij met een kwajongensblik. Aan een grote metalen tafel vol kannen koffie, kartonnen pakken water en bergen versgeprinte scripts creëren Fedja van Huêt, Karina Smulders, Kitty

Courbois en hun collega’s vervolgens met niets dan hun stemmen de grillige gedachtewereld van een man in diepe crisis. De sterk op Arthur Miller lijkende Quentin is amper hersteld van twee huwelijken die beide eindigden in een loopgravenoorlog, en wordt zodanig tot wanhoop gedreven door zijn derde vrouw Maggie – duidelijk geïnspireerd op Millers een-na-laatste echtgenote Marilyn Monroe – dat hij op het punt staat haar te doden. Het enige lichtpunt is Holga, tot wie Quentin zich sterk aangetrokken voelt, maar door zijn onverwerkte verleden kan hij zich voorlopig niet aan haar overgeven. Wil hij verder, dan moet hij eerst zijn zelfverloochening onder ogen zien, de duistere kanten van zichzelf erkennen en eindelijk aanvaarden dat hij een lafbek is. ‘Het autobiografische karakter sloeg destijds in als een bom,’ vertelt De

Vroedt na afloop. ‘Het was véél te persoonlijk. Men kon het beeld van Marilyn Monroe niet loslaten en zag het als een boulevardstuk, waarin de schrijver uit de school klapte over zijn relatie met het sekssymbool en daarbij vooral zichzelf leek vrij te pleiten van schuld aan haar zelfmoord.’

Vijftig jaar na haar dood heeft de platinablond ster zich echter opgewerkt van persoon tot icoon. Dat stelt de regisseur in staat haar te gebruiken als symbool voor een verleidelijke sprookjeswereld die de dromen van mannen en vrouwen nog altijd vult: de ene helft wil haar hebben, de andere helft wil haar zijn. ‘Zo’n vrouw wekt de illusie van zuiverheid,’ zegt De Vroedt. ‘Er kleeft geen greintje cynisme aan haar, ze heeft niets te verbergen en is altijd spontaan. Wie geneigd is om over alles te tobben, kan daar nog wel eens

jaloers op raken. Dat is precies wat er gebeurt bij de intellectueel Quentin, die zo verlangt naar Maggie’s reinheid dat het hem opbreekt. Maar zelfs haar zuiverheid blijkt uiteindelijk een illusie. Dat maakt *Na de zondeval* in feite tot een anti-utopisch stuk. Het toont een kale werkelijkheid en pleit voor het opheffen van zelfverloochening. Het stelt de vraag wie je bent en wat je werkelijk wilt. Zijn we trouw aan onszelf, of proberen we te voldoen aan een droom waarin we nobeler, heldhafter en minder egoïstisch zijn? Dat is ook mijn eigen conflict: ik pretendeer geëngageerd te zijn, maar op dit moment klopt alles heel goed in mijn professionele en persoonlijke leven en voel ik zo’n grote tevredenheid dat ik soms wakker schrik en denk: hoor ik niet op dat plein te staan bij Occupy?’ In plaats van een beursplein bezet De Vroedt met al zijn woede en bezorgdheid nu het theater, met een helder doel: die allereerste wél succesvolle uitvoering. Tijdens de openbare repetitie ontstaan ter plekke nieuwe ideeën. ‘Met een schuin oog peil ik de reacties van het publiek. Een blik, een glimlach. Ik voel meteen wat wel of niet werkt.’ En wat werkt er dan? ‘Dat Woody Allen-achtige dat net ontstond. Het zijn personages die worstelen met diepzinnige thema’s, maar de toon is lichtvoetig en vol schwung. Het maakt

het drama draaglijk, maar tegelijkertijd alleen maar pijnlijker.’ Het blijkt een opvatting die zelfs onuitgesproken door zijn team wordt gedeeld. Tijdens de korte pauze waarin het overdonderde publiek enigszins op adem probeert te komen, verklaart Kitty Courbois terloops, maar met hoorbaar genot: ‘Wacht maar op het tweede gedeelte, dat wordt pas heftig!’ ●

**NA DE ZONDEVAL –
TONEELGROEP AMSTERDAM
REGIE: ERIC DE VROEDT
PREMIÈRE: 4 MAART 2012,
DAARNA TOURNEE**

83

Toen alles nog goed was: Simone Signoret, Marilyn Monroe, Arthur Miller, Yves Montand. Los Angeles, 1960